

Міжнародна науково-практична
конференція

Розвиток сільських територій
на засадах екологічності,
енергонебезпеки
й енергоефективності

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Азербайджанський державний аграрний університет
(Азербайджанська республіка)
Державний аграрний університет Молдови (Республіка Молдова)
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
Жешувський університет (Республіка Польща)
Львівський національний аграрний університет
Миколаївський національний аграрний університет
Опольський університет (Республіка Польща)
Поліський національний університет
Сумський національний аграрний університет

Розвиток сільських територій на засадах екологічності, енергонебезпеки й енергоефективності

*Матеріали
I Міжнародної науково-практичної конференції
5 травня 2021 року*

Полтава
2021

Редакційна колегія:

Аранчій В. І. – ректор Полтавської державної аграрної академії, кандидат економічних наук, професор.

Гамаюнова В. В. – завідувач кафедри землеробства, геодезії та землеустрою Миколаївського національного аграрного університету, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Калініченко А. В. – професор Інституту технічних наук Опольського університету, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Писаренко П. В. – перший проректор Полтавської державної аграрної академії, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік Інженерної академії України.

Скидан О. В. – ректор Поліського національного університету, доктор економічних наук, професор.

Троценко В. І. – завідувач кафедри рослинництва Сумського національного аграрного університету, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Харитонов М. М. – професор кафедри загального землеробства та ґрунтознавства Дніпровського державного аграрно-економічного університету, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Чайка Т. О. – начальник редакційно-видавничого відділу Полтавської державної аграрної академії, кандидат економічних наук.

Черевко Г. В. – професор Жешувського університету, доктор економічних наук, професор.

Черевко І. В. – доцент кафедри економіки Львівського національного аграрного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Шевніков М. Я. – професор кафедри рослинництва Полтавської державної аграрної академії, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Розвиток сільських територій на засадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 5 травн. 2021). Полтава : РВВ ПДАА, 2021. 128 с.

У збірнику представлені матеріали міжнародної науково-практичної конференції за результатами досліджень розвитку сільських територій на засадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності як пріоритетної моделі розвитку.

Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, студентів й здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських та переробних підприємств АПК різної організаційно-правової форми, працівників державного управління, освіти та місцевого самоврядування, всіх, кого цікавить проблематика розвитку сільських територій на засадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності.

Відповідальність за зміст поданих матеріалів, точність наведених даних та відповідність принципам академічної доброчесності несуть автори. Матеріали видані в авторській редакції.

© Автори тез, включені до збірника, 2021

© Полтавська державна аграрна академія, 2021

ЗМІСТ

1. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ПРІОРИТЕТНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Chaika T., Horobets M., Krykunova V., Lotysh I.

Influence of growth stimulators on photosynthetic activity of spring barley crops..... 7

Бараболя О. В., Ляшенко В. В., Доронін С. М., Полежак Є. Ю.

Вплив технології вирощування на зимостійкість посівів пшениці озимої та пошкодження фітопатогенами 10

Дегтярьов Ю. В., Рєзнік С. В.

Електрофізичні показники чорнозему типового за умов екологічного сільськогосподарського виробництва 13

Дереза В. В., Міщенко О. В.

Родючість чорнозему звичайного при застосуванні ґрунтозахисних технологій вирощування сільськогосподарських культур 16

Жемела Г. П., Бараболя О. В., Ляшенко В. В., Ляшенко Є. С., Подоляк В. А.

Вплив норм висіву на індивідуальну продуктивність гібридів кукурудзи 19

Жукова О. Г., Щербина Т. Ф.

Екологізація сільського господарства як фактор стійкого розвитку регіону 22

Калмикова І. С.

Екологізація сільськогосподарського виробництва в контексті розвитку сільського туризму 25

Коротенко Л. О.

Щодо переваг квартальної забудови під час планування міських населених пунктів..... 27

Ласло О. О., Диченко О. Ю.

Стійкий розвиток агроєкосистеми у контексті концепції органічного росту..... 29

Лімонт А. С.

Фактори маси рулонів за їх формування прес-підбирачами льонотрести 31

Марініч Л. Г., Бараболя О. В., Кавалір Л. В.

Вплив сортових особливостей на довговічність стоколосу безостого 35

Міщенко С. В., Кириченко Г. І.

Створення нових сортів промислових конопель для розвитку сільських

Ладичук Д. О., Шапоринська Н. М.

Втрати еколого-ресурсного потенціалу аграрного сектору виробництва в Херсонській області	72
--	----

Ніколайчук Т. О.

Формування еко-свідомої культури ведення господарської діяльності: основні теоретичні аспекти	75
---	----

Сімченко О. О., Назаренко М. М.

Агроекологічні аспекти вирощування сучасних сортів фундуку в умовах Північного Степу України	78
--	----

Соколова А. О.

Сучасний стан та проблеми екологічного розвитку сільських територій Волині	80
--	----

Телима С. В.

Агроекологічні аспекти моделювання процесів міграції забруднень і добрив в ґрунтових водах на масивах зрошення та прилеглих територіях	84
---	----

3. ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ Й ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ

Кирнасівська Н. В.

Оцінка біологічної продуктивності земель Закарпатської області стосовно вирощування зернових культур	87
--	----

Чайка Т. О.

Органічне сільське господарства як запорука раціонального використання природних ресурсів	89
---	----

4. РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ДІЄВИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ Й ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Климчук О. В.

Оптимізація структури посівних площ для формування сировинної бази та ефективного виробництва біопалива	93
---	----

Пащенко П. О.

Сценарне планування розвитку й реалізації стратегії управління енергозбереженням в Україні	96
--	----

72–92 балів; середньостиглих – від 75 до 95 балів; пізньостиглих – від 80 до 95 балів. Перевагу слід віддати обробітку середньостиглим і пізньостиглим сортам озимої пшениці. БКП вегетаційного періоду різних сортів кукурудзи також істотно варіює в цьому мезорайоні.

Так коефіцієнт ефективності використання біокліматичного потенціалу культурою складає в межах 68–73 %; 77–83 % і 83–90 % відповідно даних сортів. Тут можна обробляти всі групи сортів і гібридів кукурудзи, віддаючи перевагу середньостиглим і пізньостиглим сортам.

Результати досліджень є науковою основою як для оптимізації розміщення видів і сортів зернових культур, так і застосування диференційованих агротехнічних заходів. Крім того, матеріали по використанню біокліматичного потенціалу сільськогосподарськими культурами, в тому числі зерновими, можуть бути корисні при кадастровій оцінці вартості сільськогосподарських угідь на обмежених територіях.

Бібліографічний список

1. Мищенко З. А. *Биоклимат дня и ночи* : монографія. Ленинград, 1984. 280 с.
2. Мищенко З. А., Кирнасовская Н. В. *Агроклиматические ресурсы Украины и урожай* : монографія. Одесса, 2011. С. 174–180.
3. Шашко Д. И. *Агроклиматические ресурсы СССР* : монографія. Ленинград, 1985. 247 с.

Чайка Тетяна Олександрівна

канд. екон. наук

ORCID ID: 0000-0002-5980-7517

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

ОРГАНІЧНЕ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВА ЯК ЗАПОРУКА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Актуальність використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій у сільському господарстві на сьогодні не викликає сумнівів, що обумовлює необхідність розвитку органічних методів виробництва. На нашу думку, органічне сільське господарство за своєю суттю можна визначити як багатофункціональну агроекологічну модель виробництва органічної сільськогосподарської продукції з визначеними цілями, принципами і методами, яка базується на науково-обґрунтованому менеджменті агроєкосистем. Технологія органічного сільського господарства ґрунтується на використанні біологічних факторів підвищення природної родючості ґрунтів,

агроекологічних методах і біологічних засобах боротьби із шкідниками і хворобами, створює умови для збереження біорізноманіття [1]. Дана система може самостійно відновлювати використані речовини та є ефективною лише за збалансованої дії всіх частин. Таким чином, коли мова йде про органічне сільське господарство, мається на увазі не новизна чи модернізація, а повернення до традицій, витоків, але на новому якісному рівні.

Підсумовуючи численні дослідження вітчизняних та іноземних науковців і практиків, нами виділено такі особливості органічного сільського господарства [2, 3]:

1. Технологічні: відновлення родючості відбувається за принципом – удобрення ґрунту, а не рослин; впровадження ресурсозберігаючих технологій, використання відновлювальних джерел енергії, безвідходне виробництво; застосування лише поверхневого обробітку ґрунту та мульчування поверхні поживними рештками, застосування широкозахватних дискових борін, широкозахватних культиваторів, зернових пресових сівалок та сівалок прямої сівби; не застосування радіаційно опроміненого насіння рослин і меліорантів; застосування натуральних добрив, таких як гній, компост, нетоварна частина врожаю, сидеральні посіви, біодобрива; залучення «корисних» комах та птахів, або використання пасток проти шкідників; дотримання сівозміни культур; боротьба з бур'янами, шкідниками і хворобами лише агротехнічними та біологічними засобами; використання спеціалізованої техніки й обладнання; наявність перехідного періоду від 1 до 3 років; синтетичні мінеральні добрива не застосовуються; заборона гідропонного виробництва; використання лише дозволених відповідними правилами та стандартами біологічних засобів захисту рослин і добрив.

2. Ресурсні: органічне землеробство здійснюється на екологічно чистих землях, не забруднених до небезпечних меж радіонуклідами, важкими металами, пестицидами, хімічними речовинами; господарська діяльність може проводитися після попереднього обстеження території землекористування на екологічну чистоту ґрунтів; забезпечення тварин органічним кормом, вільний випас; не застосовується ГМО; насіння та насіннєвий матеріал повинні мати органічне походження.

3. Організаційні: застосовується переважно у невеликих фермерських господарствах; зв'язок з іншими сферами виробництва (виробництво одягу, інструментів, побутових засобів догляду, парфумерно-косметичних та гігієнічних засобів, громадське харчування та готельний бізнес, медичні клініки); ретельне чищення приміщень, сільськогосподарської техніки та обладнання у процесі виробництва, зберігання, транспортування та реалізації органічної продукції; відмежування органічного та неорганічного

агровиробництва; недопущення змішування органічної сировини та продукції з неорганічними ознаками у процесі виробництва, зберігання, транспортування, маркування та реалізації; складання інформаційної бази щодо організаційних особливостей підприємства, матеріально-технічної бази, плану виконання правил органічного агровиробництва; ведення складського, фінансового та бухгалтерського обліку з органічного агровиробництва; співпраця з органами контролю або контролюючою інстанцією; проходження щорічного контролю та сертифікації; впровадження інноваційних технологій (наприклад, GPS-системи для дослідження сільськогосподарських угідь за зональними особливостями (урожайністю, структурою ґрунту, вологістю, висотою місцевості) з метою оптимізації витрат та урожайності); висока технологічна культура агровиробництва всіх рівнів, починаючи від особистого селянського господарства до великих аграрних об'єднань.

4. Законодавчо-нормативні: необхідність розробки відповідної законодавчої, нормативно-правової бази, стандартів та правил, національних і регіональних програм розвитку; сертифікація на всіх стадіях виробництва – «від поля до прилавка»; незалежний контроль за діяльністю інспекційних органів.

5. Інституційні: створення спеціалізованих державних та приватних органів контролю і сертифікації операторів органічного агровиробництва; співпраця з дорадчо-консультативними та науковими установами, навчальними закладами, спеціалізованими лабораторіями; співробітництво з іншими підприємства можливе виключно при умові, що вони відповідають правилам органічного агровиробництва; реалізація продукції через спеціалізовані магазини або спеціалізовані відділи загальних магазинів; об'єднання операторів органічного ринку в асоціації для підтримки нових учасників, обміну досвідом, просуванню органічного агровиробництва тощо.

6. Економічні: зменшення виробничих витрат на одиницю продукції та збільшення прибутку з одиниці площі завдяки: підвищенню природного рівня продуктивності агроценозів і ґрунту; зниження виробничих витрат в результаті відмови від застосування дорогих пестицидів і мінеральних добрив, зменшення енергоємності виробництва, зокрема витрат на пальне та мастильні матеріали; підвищення самодостатності та зменшення залежності виробників від не вигідних умов зовнішнього фінансування; вищий рівень цін на органічну сировину та продукцію; фінансова підтримка та стимулювання урядом; зростаючий попит на органічну продукцію.

7. Маркетингові: дослідження ринку; логістична мережа; маркування органічної сільськогосподарської продукції; інформування населення щодо переваг та асортименту органічної сільськогосподарської продукції.

8. Перспективи: покращення здоров'я населення країни; збереження родючості ґрунтів та навколишнього середовища; відновлення біорізноманіття; розвиток сільської місцевості та стимулювання місцевого й регіонального виробництва.

Ми згодні з дослідниками у тому, що освоєння нової, органічної технології агровиробництва вимагає більшої інтелектуальної віддачі від фермера, іншими словами, знання та управлінські навички частково заміщують матеріальні ресурси [4]. Таким чином, органічне сільське господарство не є регресом, воно, навпаки, передбачає розумне поєднання всього кращого у традиційній фермерській практиці з найновішими результатами наукових досліджень і розробок.

Бібліографічний список

1. Чайка Т. О. Органічне виробництво в контексті стійкого розвитку аграрного сектора економіки. *Причорноморська регіон. наук. практ. конф. професорсько-викладацького складу* : Тези доповідей (м. Миколаїв, 27–29 квіт. 2011 р.). Миколаїв. С. 45–47.
2. Чайка Т. О. *Розвиток виробництва органічної продукції в аграрному секторі економіки України* : моногр. Донецьк : Вид-во «Ноулідж», 2013. 320 с.
3. Чайка Т. О. Земельно-ресурсний потенціал органічного виробництва в Україні. *Вісник ХНАУ. Сер. Економічні науки*. 2011. № 12. С. 323–330. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/4820>.
4. Колинько О. Устойчивое сельское хозяйство – от теории к практике. *Международный сельскохозяйственный журнал*. 2001. № 4. С.8–13.